

rek (kar-, láb-, nyakperecek, láncok, gyűrűk, hajtűk, fibulák). Egy-egy esetben nemesfém-ékszer is előfordult: egy kifosztott sírban arany huzalgyűrűt, egy másik temetkezésben kisméretű ezüstkarkát találtunk. Meg kell említenünk két fekete, valószínűleg szapropelitből készült karperecet is. Használati tárgyat jóval ritkábban helyeztek a halottak mellé: egy esetben vasollót és gombos végű borotvát, egy másikban orsógombot. Előkerült tűzcsiholó szerszám is. Több bolygatott sírban megtaláltuk a fegyverzet egyes darabjainak töredékeit: pajzskeretelő vasakat, kardhüvely vas alkatrészét, kard(?)töredékeket. A 198. sz. csontvázas sír férfi halottját derekáról csüngő vaskardjával, lándzsájával, valamint pajzsával együtt temették el. Említésre méltónak tartjuk, hogy viszonylag sok textilmaradványt dokumentálhatunk a fémtárgyak felületén. Egy ténylegesen fennmaradt foszlány, több, fémsóttól átítatott töredék, továbbá a negatív lenyomatok jelentik ezeket az emlékeket.

A késő bronzkori urnamezős kultúrának két, egymástól kb. 16 m távolságra eső urnasírt találtunk meg, feltételezzük, hogy ÉÉK-i irányban további sírok rejlenek. Mindkét sír eléggé magasan helyezkedett el, ezért sérültek; a hamvakat mindkét esetben kihajló peremű, nyomott hasrészű mély tálban helyezték el, az épebben megmaradt, vállrészén ferdén árkolt urnát több más edény, kisebb fazekak, csuprok összeálló töredékei borították, valamint egy kis csésze feküdt mellette. Ezek alapján a sírokat a kultúra korai periódusára datálhatjuk.

A bronzkor korai periódusát egyrészt a kispostagi kultúra klasszikus fázisára tehető, kb. 10 200 m² területet magába foglaló ovális körárok képviseli, melynek funkciója bizonytalan. Szélessége 1–4 m közötti, mélysége 0,2–1 m, ami az É-i és ÉK-i része felé növekszik. É-i és K-i oldalán egy-egy nagyjából 2 m széles átjárót fedeztünk fel. Óriási mennyiségű leletanyag került elő belőle, elsősorban a viszonylag egységes felső, sötétebb barna feltöltődésből, ami valószínűleg az árok funkciójának szándékos megszüntetésével függ össze. Legnagyobb számban kerámiatöredék, köztük rengeteg díszített, illetve néhány miniatűr edény, állatcsont, pattintott kő, órlőkövek, fenőkő, orsógomb, agyagkanál származott belőle. Az árokban kb. 0,6 m mélységben húzódó, kagylókból és csigákból álló sávot figyeltünk meg.

Ugyanennek az időszaknak egy korábbi szakaszát jelentik a Somogyvár-Vinkovci kultúra objektumai, melyek nagy része agyagkitermelő illetve hulladékgödör, viszonylag jó kerámiaanyaggal és egy bronz karpereccel. Ami azonban igazán jelentőssé teszi ennek a kultúrának a jelentkezését, az egy gödörház, mely D–É tájolású, bejárata feltehetően a déli rövidebb oldalon volt, cölöphely nyomát csak itt fedeztük fel, az épületen kívül. A lakógödörben három díszített kerámiatöredéket találtunk. Egy kis kihajló peremű korsót, a perem alól induló és a vállra támaszkodó füllel, a vállon beszürkált díszítéssel; egy bikónikus testű nagyobb urna alakú edény darabját, bordázott füllel, felső részén körben bekarcolt halszálla motívummal, melyben helyenként még

látszik a mészbeté; valamint egy teljesen ép, belső díszes, talpas tálat, melynek díszítését ugyancsak mészbetéttel kitöltött, háromszögeket mintázó alakzatok adják, illetve egy kis részén még némi vörös festés nyoma is látszik, talpa pedig négy kis lábban végződik.

A rézkort a Balaton-Lasinja kultúra agyagkitermelő- és hulladékgödrei jelzik eszörtan a teljes feltárási területen, viszonylag gazdag kerámiaanyaggal.

A neolitikum időszakából a keleti szelvényben a DVK két gödrét tártuk fel, közülük a nagyobb abból a szempontból érdekes, hogy DK-i szélénél több, a klasszikus periódusba sorolható, összeállítható kerámia között egy órlőkő feküdt, rajta nagyméretű okkertömbbel. A nyugati szelvényben, annak megnyitása előtt jelentős mennyiségű kerámiatöredéket és egy henger alakú idol töredékét találtuk a nyelés során. Az itt feltárt sekély gödrökből viszonylag sok kerámia, kovapenge, csonteszköz és órlőkőtöredék került elő. Az egyik mélyebb tárolóveremben ép miniatűr edényre is bukkantunk.

Több gödör esetében leletanyag hiányában nem volt meghatározható koruk, ezek elsősorban az É-i területen jelentkeztek. Ugyanezt mondhatjuk el arról a két melléklet nélküli csontvázas sírről is, melyek a középső-északi részen helyezkedtek el. Az egyik hátán fekvő, a másik a jobb oldalára zsugorított helyzetű; utóbbit a rítus alapján esetleg a rézkorra tehetjük.

PÁSZTÓKAI-SZEŐKE JUDIT – POLGÁR PÉTER –
NÉMETH PÉTER GERGELY

291. Orosháza, Bónum, Faluhely

(Békés megye) Sza, A, Á

2004. május–november között leletmentő ásatásokat folytattunk az Orosházát elkerülő út nyomvonalán. A főútvonali részen 318 telepobjektumot és 6 sírt tártunk föl, mintegy 25 000 m²-en. A telepobjektumok mindegyike (egy újkori favázis kút kivételével) Árpád-kori volt, míg a temetkezések közül 1 a szarmata, 2 pedig a korai avar korba volt sorolható. A többi váz Árpád-kori betöltésű árokban helyezkedett el, távol a falu templomától, kb. 5–600 m-re.

Az Árpád-kori objektumok mintegy 1/3-a volt ház, melyek a laposabb területeken is ugyanolyan intenzitással fordultak elő. Ez annál is inkább érdekes, mivel a falu szélét sikerült átvágnunk az út nyomvonalával. A házak kemencéi igen változatosak. A homok altalaj beomlása ellen több helyütt sárga agyaggal kitapasztva, szögletes konstrukcióval jelentek meg, de találtunk téglalából boltívesre épített kemencéket is. Az árok kerítő- és vízelvezető funkcióban egyaránt előkerültek. A gödrök száma valamivel kevesebb volt.

Az előkerült leletanyagban gazdag a fémanyag (sarkantyúk, kengyelek, kis- és hosszú kaszák, mérlegserpenyők stb.); változatos a kerámiaanyag (korai polírozott palackoktól a fehér kerámiáig, gazdag tipológiai megjelenéssel) és nagy mennyiségű az állatcsont.

RÓZSA ZOLTÁN